

ENA OD OSREDNJIH TOČK SKUPŠČINE PZS BO LASTNINJENJE

LASTNIKI PLANINSKIH POSTOJANK

ANDREJ BRVAR

Materialna bogatitev planinske organizacije je od ustanovitve naprej ena od njenih najpomembnejših nalog. Odražala se je v gradnji koč, zavetišč, potov, nakupih zemlje itd. z namenom, da se čimbolje pokrije gorski prostor. Pri tem je za Osrednji odbor SPD imelo visokogorje prioriteto, medtem ko so podružnice, razen izjem, pokrivalo lokalni prostor. Viri sredstev za materialno krepitev so bili lastna dejavnost, volila, darila, donacije in posojila.

KAJ JE ČIGAVO

Ob prelomu stoletja je imela planinska organizacija 11 koč. Po prvi svetovni vojni je SPD izgubilo nekaj koč, 17 pa jih je pridobilo od tujih planinskih društev (največ od DOAV), ki so imeli na kranjskem ozemlju planinske koč (Češka koča, Erjavčeva, Staničeva, Koča pri Triglavskih jezerih, Korošica, Mariborska koča, Valvasorjeva koča, Planika). Po štirih desetletjih delovanja je imelo Osrednje društvo in 29 podružnic v lasti skupaj 67 lastnih koč in domov in 5 najetih koč. Osrednje društvo je imelo v lasti naslednje koč: Orožnova koča, Aljažev stolp, Staničevo zavetišče, Vodnikova koča na Velem polju, Triglavska koča na Kredarici, Češka koča, Dom v Bistrici, Aljažev dom, Hotel Zlatorog, Erjavčeva koča, Staničeva koča, Planika (Aleksandrov dom), Koča pri Triglavskih jezerih, Spodnja koča na Golici, Cojzova koča, Malnerjeva koča, Hotel sv. Janez in Dom na Krvavcu. Poleg Osrednjega društva je bila materialna močna Savinjska podružnica, ki je obvladovala prostor Kamniških in Savinjskih Alp in je imela v lasti 5 koč in 2 v najemu.

Po drugi svetovni vojni je bilo vse planinsko imetje knjiženo najprej na Fizkulturno zvezo Slovenije (FZS), potem pa na Odbor za planinstvo oz. Planinsko društvo Slovenije zavoljo določene avtonomije, ki si jo je planinska organizacija priborila v takratnem sistemu. Nepremičnine drugih športnih organizacij so ostale v lasti FZS oziroma splošnega ljudskega premoženja (SLP). Po sklepu Skupščine Planinskega društva Slovenije (PDS) februarja 1946 je glavni odbor PDS dal v upravljanje planinske koč. Od predvojnih 69 koč jih je ostalo uporabnih le 20. Ostale so bile požgane oziroma porušene. Vse koč so bile dane v upravljanje. Danes razpolaga planinska organizacija s 162 planinskimi kočami in bivaki. V lasti Planinske zveze Slovenije je 42 planinskih objektov ter zemlja.

V zadnjem času se pojavljajo zahteve planinskih društev, ki upravljajo s planinskimi postojankami, ki so pravno last Planinske zveze Slovenije, za prenos lastništva. Argumenti so različni: od utemeljevanja pravnega nasledstva podružnic (PD Celje) do napačnega sklicevanja na Zakon o denacionalizaciji ali pa splošnih trditve, da mora biti lastnik tisti, ki upravlja s postojanko. V preteklih letih je Glavni odbor Planinske zveze Slovenije pod težo takih argumentov klonil in brezplačno prenesel lastninsko pravico za Triglavski dom na Kredarici in Kočo pri Triglavskih jezerih na PD Ljubljana-Matica ter za Erjavčevo kočo na Vršiču na PD Jesenice. To je vodilo tudi druga planinska društva, da so predlagala podobne rešitve (MDO PD Gorenjske). Če bi se taka politika nadaljevala, bi to vodilo k demontaži Planinske zveze Slovenije, prek katere pa vsa planinska društva izvajajo dogovorjeno planinsko politiko.

PLANINSKO POLITIČNE RAZPRAVE

Predlogi take vrste niso prvi v zgodovini planinske organizacije. Najbolj znana je podobna razprava na 40. občnem zboru SPD 1933. leta. Povzete zapisnika ob poročilu redakcije pravil je naslednji: »Posebne težave je povzročalo samo vprašanje delitve društvenega premoženja, ker so se od nekih strani stavile zahteve, da se morajo odstopiti podružnicam nekatere važne planinske koč, ki jih sedaj upravlja Osrednji odbor, a jih ni postavil. Obveljalo je končno načelo, da Osrednje društvo obdrži vse koč in domove, ki jih sedaj upravlja, ne glede na to, ali jih je zgradilo samo ali prevzelo od bivšega Alpenvereina ali od kake podružnice. Pač pa naj bi se prepustile pod določenimi pogoji podružnicam na Jesenicah, v Bohinju in v Kranju v upravo: Zgornja koča na Golici, koči pod Črno prstjo in Valvasorjeva koča«.

Planinske koč niso bile po drugi vojni nacionalizirane, zato tudi ne morejo biti predmet Zakona o denacionalizaciji. Ta trenutek tudi ni nobenega zakonskega določila, ki bi Planinsko zvezo Slovenije sililo, da se odpove svoji v preteklosti zakonito pridobljeni lastnini. Razprava o tem vprašanju je zato ta hip planinsko »politična«. To so potrdili tudi strokovnjaki, ki jih je PZS nameravala vključiti v arbitražno komisijo v skladu s sklepom Upravnega odbora. Po pravni plati ni v teh vprašanih nič spornega oziroma dvomljivega, za kar bi bilo potrebno strokovno arbitrirati. Zato lahko planinska or-

ganizacija o tem vprašanju odloči povsem samostojno in v skladu z njenimi internimi usmeritvami in pravili.

V preteklosti so bile nekatere postojanke last podružnic SPD, ki so bile pravne osebe. Z ustanavljanjem planinskih društev, ki so praviloma začela kot planinske skupine večjih planinskih društev, se nikoli ni pojavljalo vprašanje lastniške delitve oziroma nasledstva. Zagotovo pa so tudi planinski delavci teh skupin pripomogli k ustvarjanju premoženja matičnega planinskega društva. To vprašanje je najbolj aktualno ob primeru Savinjske podružnice. Nesporno je, da je imela Savinjska podružnica pred drugo vojno v lasti planinske postojanke Kocbekov dom na Korošici (1929. leta), Frischaufov dom na Okrešlju (1908. leta), Tillerjevo kočo v Logarski dolini (1925. leta), Planinski dom v Logarski dolini (1932. leta) in Mozirsko kočo na Golteh (1929. leta). Iz taiste Savinjske podružnice je izšla večina planinskih društev v Savinjski dolini. Tega dejstva se je zavedal tudi Savinjski meddruštveni odbor, ki je junija 1989 sprejel stališče, da so vsa PD na tistem območju naslednik Savinjske podružnice SPD.

Planinska zveza Slovenije je zveza 191 planinskih društev. V njenih organih lahko planinci,

združeni v planinskih društvih, oblikujejo politiko do vprašanj, povezanih s planinstvom. Za izvajanje dogovorjene politike pa mora imeti PZS tudi dovolj vzvodov, da jo lahko uredi. Lastništvo nad nepremičninami, zlasti tistimi, ki so strateškega pomena za slovensko planinstvo, je eno od teh vzvodov. Med strateške pa vsekakor sodijo planinske postojanke, razvrščene v prvo in drugo kategorijo. Predvsem nad njimi bi morala ohraniti nadzor vsa planinska društva skozi Planinsko zvezo Slovenije.

LASTNIKI IN UPRAVLJALCI

Vso lastnino Planinske zveze Slovenije praviloma upravljajo planinska društva. Doslej pravno medsebojni odnosi niso bili urejeni. Potrebno je skleniti posebno pogodbo o upravljanju planinskih postojank med PZS in posameznim planinskim društvom. Tako bi društvom, ki dolga leta vzorno skrbijo za planinske postojanke, priznali upravljalno pravico nad njimi. V pogodbi bi opredelili tudi proceduro v primeru odtujitve. Te planinske nepremičnine bi lahko odtujila le skupščina PZS ob soglasju najvišjega organa društva. O odtujitvi teh objektov bi morali sklepati pristojni organi z dvotretjinsko večino.

Planinska zveza Slovenije ima v lasti nekaj gozdov, dohodek od njihovega izkoriščanja pa redko užijejo posamezna planinska društva. Porabljajo ga bolj ali manj gospodarno, so pa tudi primeri vlaganja tako pridobljenega dohodka v za planinstvo nepomembne projekte. Upravljanje z gozdovi naj bi prepustili skupinam planinskih društev, ki s tem dobe vir za vzdrževanje in načrtovane adaptacije planinskih postojank. Obveljati pa bi moralo načelo, da je treba dohodke od lastnine vlagati v bogatitev lastnine, nikakor pa ne v dejavnost.

V procesu denacionalizacije prihaja del zemlje, na kateri stojijo planinske kočice in domovi, v last fizičnih oseb. Zato je potrebno s temi lastniki skleniti pogodbo o dolgoročnem najemu ali pa odkupiti zemljo.

Nekaj planinskih koč je v zemljiških knjigah opredeljeno kot splošno ljudsko premoženje s pravico do uporabe planinskega društva. V procesu privatizacije družbenega premoženja bi bilo potrebno doseči, da ti objekti ostanejo v lasti planinskih organizacij. Če bo potrebno in mogoče, bi zbirali sredstva tudi izven planinskega društva. Viri so lahko različni. Dejstvo pa je, da se bodo s stabiliziranjem družbenih, političnih in gospodarskih razmer vzpostavili pogoji za donacije in volila posameznikov kot v letih do druge svetovne vojne.

Razstava v NUK

*V razstavnih dvoranah Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani, Turjaška 1, bo od 9. do 25. marca 1994 odprta razstava **Od Triglava do treh vrhov sveta, ki obravnava dokumentarno, slikovno, filmsko in tonsko gradivo, kot ga je zbral alpinist Aleš Kunaver na himalajskih odpravah. Gradivo dokumentira vzpon slovenskega alpinizma v svetovni vrh. Hranijo ga Narodna in univerzitetna knjižnica, Arhiv Slovenije in Prirodoslovni muzej Slovenije.***

*V lanskem, jubilejnem letu slovenskega planinstva je Ministrstvo za kulturo omogočilo izvedbo celotnega projekta - razstavo, knjigo in izdelavo filmov. Ob otvoritvi razstave bo predstavljena knjiga **Od Triglava do treh vrhov sveta (Makalu-Everest-Lotse)** avtorice **Dušice Kunaver** s sodelavci v založbi **Didakte iz Radovljice**. Prikazan bo tudi del Kunaverjevega filmskega in slikovnega gradiva ob izvirnih tonskih posnetkih pogovorov baza-stena.*

Projekt povezuje alpinizem z znanostjo, zato knjiga, razstava in filmi prikazujejo tudi dosežke znanstvenikov - članov himalajskih odprav.